

Vanessa Durán

Vanessa Durán

Montse Dopico/A.R. López

Un ollar a outros mundos a través dunha banda deseñada cunha estética propia, alternativa, nas súas orixes, á europea e americana. Un xeito de achegarse a historias ata daquela non contadas. É, se cadra, a chave do éxito do manga, a historieta de procedencia xaponesa que conquistou os mercados occidentais. Unha artista galega, Vanessa Durán, está, como outros autores do vello continente, a reinterpretar, co seu estilo persoal, o manga. Creando, desde o seu estudo da Lavacolla, personaxes alicerzados na influencia dos mellores *mangakas* xaponeses. Debuxando para entreter e, tamén, como ela mesma explica, para emocionar. Facendo realidade, sobre o papel, o soñado e o imaxinado.

Vanessa Durán (Santiago, 1972), debutou profesionalmente na banda deseñada con *Un entre un millón*, no 1996. Ó ano seguinte comezaría a serie *Sheol*. Ten publicado os seus traballos en revistas, fanzines e prensa xeneralista, pois non só debuxa manga: tamén fai ilustración de estilo realista. A súa obra foi recoñecida nos máis importantes salóns do cómic estatais. A proxección internacional desta artista chegaría a partir da súa participación en *Big eyes, small mouth*. Vanessa é coautora de libros de referencia no mundo do manga como a serie *Mangamanía* ou o manual *O debuxo manga*.

Imaxes que contan historias

O encontro de Vanessa Durán co manga foi case froito da casualidade. “Unha persoa que facía un fanzine animoume a probar. Gustou moito o que fixen. Naquel momento foi un experimento, pero agora gústame o xeito de narrar visualmente do manga”.

Desde daquela, a estética persoal de Vanessa foi, coma a de calquera artista, evolucionando. “Nunca deixas de mellorar. Hoxe teño máis interese pola historia en si. Antes atraíame máis o propio debuxo”. O manga desenvolveu diversos xéneros e subxéneros, segundo a temática e o público ó que a historieta vai dirixida. Vanessa practicou varios deles. “Comecei coa ciencia ficción. Despois pasei a facer manga para mulleres. Cando un xénero se xeneraliza no mercado, eu tento buscar algo novo...”, explica.

Esta *mangaka* prefire, porén, as “historias dramáticas, con personaxes moi marcados. Quero narrar historias que entreteñan, e que emocionen”. Aínda que non é o mesmo, segundo salienta, traballar para o público europeo que para o americano. “A sociedade americana é moi puntillosa cos contidos. Tes que ter moito tino, para salvar a censura. En España teño máis liberdade. Tamén é máis libre o traballo en fanzíns”, apunta.

O proceso de traballo desta creadora comeza dándolle forma á idea previa a través da documentación. “Buscas información, en li-

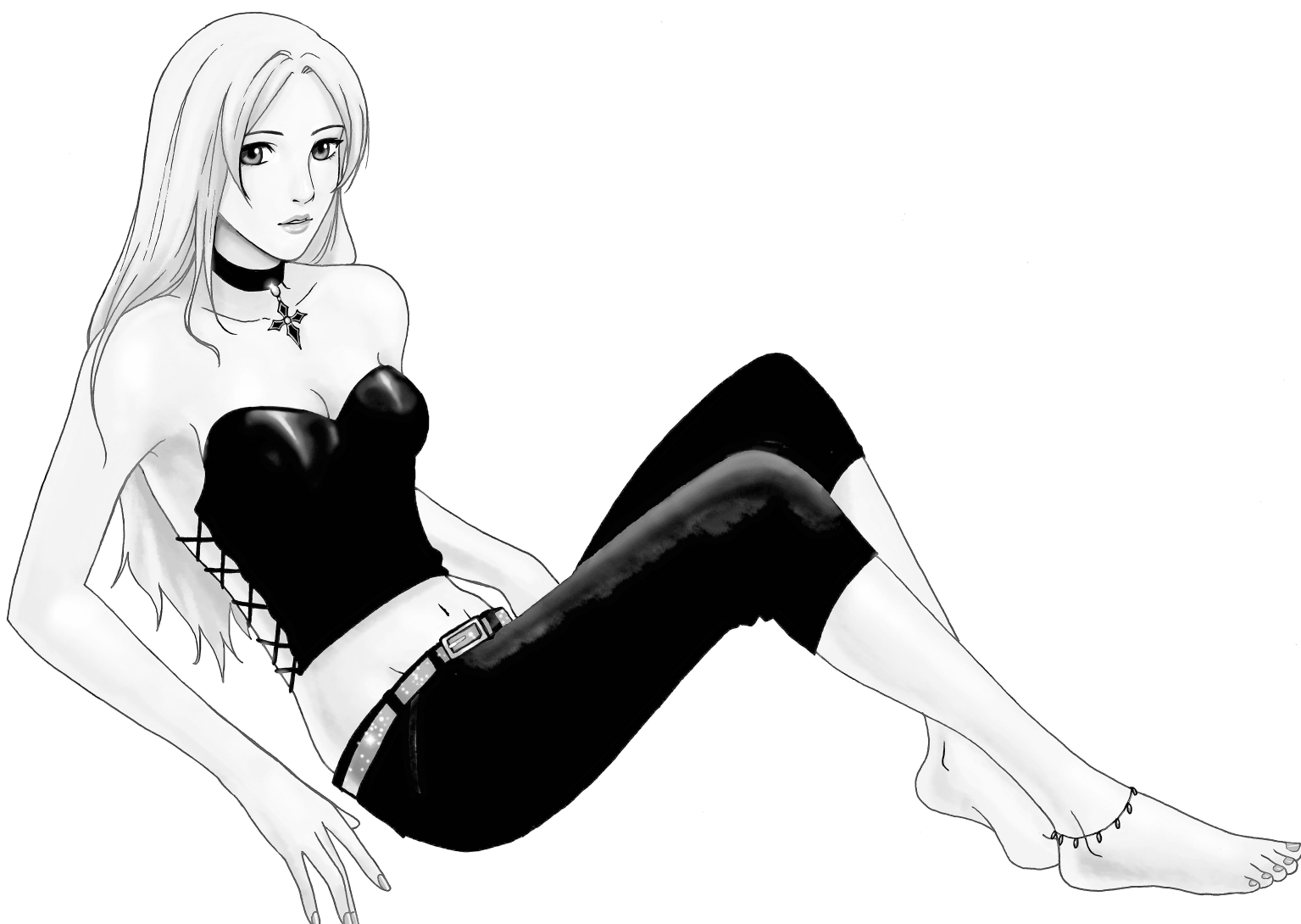
bro e internet, para que os teus personaxes non se acaben parecendo a outros. Debuxo con lápiz, plumiña, pinceis, rotuladores... e despois utilizo o ordenador”, comenta.

O resultado, é un manga no que se recoñecen as influencias xaponesas, tanto como o estilo da autora. “O manga xaponés foi influenciado polos debuxos animados norteamericanos, e ao revés. Hai unha retroalimentación. En Xapón hai unha industria de manga enorme, que fai un produto para un consumo máis masivo. Aquí facemos un traballo máis adaptado ó público concreto ó que queremos chegar”, lembra Vanessa.

“O método de traballo en Europa é máis lento, e iso reflíctese na estética. Hai diferenzas nos debuxos, nos personaxes, na forma de narrar. As historias xaponesas son máis visuais que o cómic europeo”, engade.

O actual *boom* editorial, segundo ela mesma o cualifica, aséntase en varios factores: as series de animación –*anime*– que popularizaron o manga, a súa calidade gráfica e o feito de que este tipo de banda deseñada achega ó lector a “historias e aventuras que non temos aquí. Se aceptas a cultura xaponesa, pódete gustar moito o manga. Non é certo que todo o manga sexa violento ou erótico. O que parece violencia é un recurso para implicar máis o lector na historia. E ninguén lle impide a un rapaz ler un manga para rapazas”, conclúe.

As imaxes desta páxina están publicadas neste suplemento por cortesía de: NIFLHEIM (c) 2007 Van Durán/Creaviñetas SL/Line-magazine. Os orixinais estaban en cor. E tiveron que cortarse un pouco.

O manga é o produto dunha longa historia que comezou en Xapón no século XI. Os inicios do manga moderno beben da fontes do período Edo, no que o uki-yo, que deu lugar ás primeiras narracións comparables coas actuais, viviu un bo momento. Na era Meiji, os artistas europeos aprenderon do debuxo uki-yo. Do mesmo xeito que os xaponeses se verán influenciados polas creacións europeas e, máis tarde, americanas. No século XIX xurdiron os precursores do manga de hoxe. Nos anos 20 e 30 do século XX foron aparecendo novos xéneros, ó mesmo tempo que se ían perfeccionando as publicacións.

Na Segunda Guerra Mundial, o manga introduciu algunhas características dos relatos bélicos, que amosaban personaxes invencibles. O manga como obxecto de entretemento e consumo masivo imporase despois desta guerra. Emerxeu o sistema de bibliotecas de pago, que producían os seus propios mangas. E proliferaron os libros vermellos, que recollían banda deseñada nas súas páxinas. O creador Osamu Tezuka obtivo neste contexto un grande éxito aplicándolle á historieta o estilo cinematográfico e o esquema de epopeia. Popularizado o xénero infantil, as bibliotecas lanzan o manga para adultos, que se diversifica e abre a novos xéneros ó mesmo tempo que deixa o estilo Disney por outro máis realista e fotográfico. As revistas reducen a importancia do texto, aumentan o número de páxinas e o seu tamaño.

Nos anos 60 sentáranse as bases da grande industria do manga, que pasa a venderse semanalmente, e fabricarse cun sistema de produción masiva que sacrifica a cor, a calidade do papel e a sofisticación temática. Nos anos 80, o éxito da versión cinematográfica de *Akira* impulsou a difusión internacional do manga, que chega a influír nas publicacións de Marvel Comics e DC Comics.

Nos 90 a proxección internacional do manga seguiu medrando, facéndose famosos autores como Akira Toriyama, creador de *As bolas do dragón*. Hoxe, mesmo a Disney se atreve co manga. O filme *A viaxe de Chihiro* recibiu no 2002 o Óscar á mellor película de animación.

O manga é un estilo moi recoñecible, con páxinas que se len de dereita a esquerda. Os ollos grandes son un rasgo importado das historietas de Disney. Hai manga para nenos, rapaces, rapazas, homes adultos, mulleres adultas... E distintos xéneros segundo a temática: de imaxes dramáticas, histórico, de robots, de historias de amos, de batallas, de rapazas que se transforman e adquiren poderes especiais... As revistas de manga teñen unhas tiradas moi grandes: sendo Shonen Jump a máis vendida, con 6 millóns de exemplares cada semana.

Coordinación: A.R. López e Montse Dopico. Deseño: Signum.

Imaxes de portada e contraportada: NIFLHEIM (c) 2007 Van Durán/Creaviñetas SL/Line-magazine

13 DECEMBRO DO 2007 - NÚMERO 699

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

ROUMAIN
O legado da negritude

Jacques Roumain

Jacques Roumain (Porto Príncipe 1907-México 1944) é un dos escritores clave na toma de conciencia da negritude en Haití, o país ao que lle entregou a súa vida e a súa obra. Autor do poema en prosa *Gobernadores do orballo* –considerado o cumio da Literatura proletaria caribeña e levada ao cine polo director cubano Gutiérrez Alea–, Jacques Roumain vértese agora por vez primeira ao galego neste longo *Lordas negras*, traducido por Xosé Lois García, que tamén se encargou da introdución. Con este monográfico, RdL celebra o centenario do nacemento dun autor que describiu unha traxectoria onde a política, a etnografía e a literatura son inseparables.

O legado da negritude

Xosé Lois García

Conmemorar a unha das grandes personalidades que máis impactaron no movemento da negritude, desde un espazo esquecido como o antillano e desde unha nación reprimida como é Haití, resúltanos de enorme transcendencia ao evocar a Jacques Roumain (1907-1944) no centenario do seu nacemento. Estamos a falar do poeta, do narrador, do etnólogo, do político (revolucionario, insurrente e fundador no 1934 do Partido Comunista de Haití), e do intelectual con enorme mobilidade concienciadora da situación pola que estaba pasando o seu país. E isto nos parece algo insólito cando se trata dun home mestizo e pertencente a unha tradicional familia burguesa, que ademais de estudar nas escolas elitistas de Porto Príncipe, pasou por universidades europeas de Suíza e Bélxica, regresando a Haití no 1927, período en que este país estaba invadido polos Estados Unidos. Roumain foi o animador dun grupo de intelectuais que se rebelaron contra a ocupación norteamericana. Estas reivindicacións pasaron por un planeamento cultu-

ral de descubrir as esencias negadas a Haití polo colonizador e para desembocar nun movemento indixenista que se espallou a través da *Revue Indigène*, revista na que Jacques Roumain publicou poemas, contos, ensaios e traducións diversas. Neste medio deu un salto cualitativo importante do que significaba o indixenismo e máis tarde a negritude.

Estamos a falar dunha etapa convulsiva e retraída na que toca á liberdade de expresión en Haití pola presenza opresora dos norteamericanos. E nesta etapa, Roumain foi detido e torturado pola súa implicación política. Nas súas concepcións de loita de clases, estaba presente o concepto do movemento da negritude, na súa etapa formativa en que o concepto de negritude era posta en escena por Léon G. Damas, da Guayana francesa, por Aimé Césaire, da Martinica, e por Léopold-Sédar Senghor, do Senegal, que se atopaban en París realizando seus estudos. Por tanto, os intelectuais negros caribeños achegáronlle á negritude unha enorme dose de

realismo reivindicativo no social e no cultural. Sen desbotar unha dinámica combativa contra o racismo e contra o desprezo da cultura vinda de África.

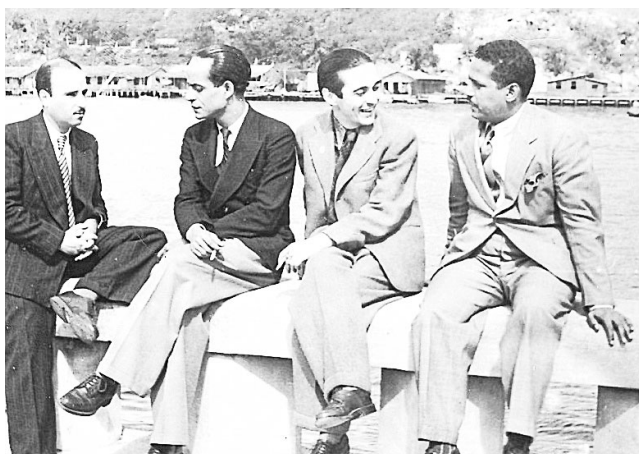
No contexto cultural e emancipador de Haití sinalamos a presenza de grandes intelectuais negros que se valeron da poesía para divulgar as afrontas que se facían contra o pobo haitiano e, tamén, as aspiracións deste. Poetas haitianos como Constantin Mayard, Luc Grimard, Louis Duplessis-Louverture, Carl Brouard, Jean F. Brière, xuntamente con Jacques Roumain foron os que máis significaron na vangarda reivindicativa das raíces negras antillanas en diversas linguas.

Neste contexto é onde temos que enmarcar o perfil literario de Jacques Roumain que non se pode desconectar da súa militancia política que desenvolveu nunhas condicións moi precarias, dado que a vida dos haitianos estaba baixo as botas ianquis. De Roumain –naquela altura– ningún ignoraba o seu ideario naciona-

Protesta contra a segregación racial nas escolas en Estados Unidos, país que determinou a política da área caribeña ao longo do século XX, especialmente en Haití

lista e marxista e o invasor sabía que non era fácil neutralizar a súa acción despois de que fora torturado e vixiado. Ao remate da ocupación gringa no 1934, Jacques Roumain fundou o Partido Comunista de Haití e as novas autoridades desatan unha desapiadada represión. Roumain foi catalogado como un perigoso intelectual subversivo, nesta ocasión é encadeado e obrigado a exiliarse en París. Na capital francesa continúa traballando polo desenvolvemento político e cultural de Haití e a súa ideoloxía pasa por un momento álxido de claras contundencias ante o panorama convulsivo europeo. No espazo parisiense desenvolveu unha enorme actividade ao converterse en puntual interlocutor do que realmente acontecía no Haití dos ditadores. O seu compromiso polas liberdades do seu país e polas dunha Europa ameazada polo nazismo foi relevante en diversas e puntuais ocasións como foi a súa presenza, xuntamente con Nicolás Guillén, no Congreso por la Defensa de la Cultura celebrado en Valencia en 1937, en plena Guerra Civil e en favor da República española.

Desde esta banda do Atlántico, e segundo as noticias peneiradas pola

censura ianqui, estamos acostumados a que nos presenten un Haití de desalmados e criminosos que ningún se entende a non ser coa baioneta do branco norteno. O cubano, Nicolás Guillén, confesou: “La historia de Haití es, sin duda, de una grandeza impresionante como que está hecha con la sangre de un pueblo acostumbrado a luchar y morir por sus derechos”. Así, pois, o posicionamento de Jacques Roumain e doutros intelectuais haitianos era froito desa dignidade persoal e colectiva do primeiro pobo de América que, no 1803, se zafou do xugo colonial francés, proclamando a súa independencia. Isto pesa moralmente e historicamente para que os poetas non pasen desapercibidos de calquera agravio que se faga contra o colectivo nacional. Por iso os esquemas nacionalistas e comunistas de Jacques Roumain colócanos no punto central das súas actividades intelectuais e reivindicativas que son a esencia de toda dignidade que el personificou.

Se entramos na obra literaria de Roumain atopámonos con dúas formulacións importantes do lado narrativo, esgrimindo a palabra como arma de denuncia, e do lado poético,

no que se conmemora a presenza dos negros, da cultura africana, que é a de Haití, onde hai profundas suxerencias sobre o infortunio de tantas realidades usurpadas aos nativos; tantas violacións e aldraxes que se cometeron coa cultura dos negros. Neste caso, a literatura de Jacques Roumain expresa o cotián existencial dun pobo ao que aínda se lle nega a súa liberdade e a independencia conquistada hai mais de douscentos anos.

A novela que restitúe boa parte dos acontecementos que o propio Roumain viviu, están expostos na súa novela: *Gouverneurs de la rosée* (*Gobernadores de orballo*), inscrita como un dos monumentos maiores da literatura francesa, na cal se esclarece o asoballo dun pobo e a dignidade deste. Jacques Roumain é un escritor universal que esclarece, desde o contexto haitiano, o que aínda acontece noutros lugares do universo. É pois un escritor intemporal que non se dispersa nin se enmarca rixidamente nunha literatura saturada de consignas. A mellor consigna que encontramos na súa obra é a patética realidade que nos conmove e, mesmo, acciona o estupor de tan crúa servidume.

Arriba, Roumain nunha foto da infancia, cos membros do Partido Comunista e no I Congreso de Escritores Negros. Abaixo, nunha das súas intervencións políticas

Lordas negros

Así é que acontece;
nós
os negros
os niggers
os lordas negros
xa non aceptamos
sinxelamente
acabouse
ser en África
en América
seus negros
xa non o aceptamos
sorprende
dicir: si señó
cando limpamos súas botas
si paiciño
ao misioneiro branco
si patrón
ao tallar para vostedes
a colleita de cana
o café
o algodón
o cacahuete
en África
en América
como bos negros
como pobres negros
como lordas negros
que fomos
que xa non seremos
Xa rematou o verán
nosos yes Sir
oui blanc
si señor
e
coidado, sarxento
si, meu xefe
cando nos dean a orde
de metrallar a nosos irmáns árabes
en Siria
en Tunicia
en Marrocos
e nosos camaradas brancos en folga
mortos de fame
asoballados
espoliados
como nós desprezados
os negros
os niggers
os lordas negros
Sorpreza
cando a orquestra de seus cabarés
das rumbas e dos blues
outra cousa lles toque
que non esperaba a putaría aceda
de seus padriños e raposas enxoiadas

para quen un negro
é só un instrumento
para cantar, verdade
para danzar, *of course*
para fornicar, *natürlich*
só un artigo
en compra e venda
no mercado do pracer
só un negro
un nigger
un lorda negro
Sorpreza
xesusmariaexosé
sorpreza
cando agarremos
con riso terríbel
ao misioneiro pola barba
para mostrarlle agora nós
a patadas no cu
que os nosos avós
non son
galos
que nos importa un carallo
un Deus que
si é o Pai
bo entón nós
os negros
os niggers
os lordas negros
a crer que non só somos seus bastardos
inútil berro
xesusmariaexosé
como odre podrecido rebentando mentiras
temos que ensinarte
o que costa
predicarnos a punta de chicote eu pecador
a humildade
a resignación
da nosa maldita sorte
de negros
de niggers
de lordas negros
As máquinas de escribir mascarán ordes de repre-
sión
rinchando os dentes
fusilen
aforquen
degolen
a negros
a niggers
a lordas negros
Igual que tolas moscas de prea
na tearaña das gráficas
desachumbadas das bolsas
os grandes accionistas de compañías mineiras e fo-
restais

os propietarios de destilerías e plantacións
os propietarios
de negros
de niggers
de lordas negros
e o teletipo delirará
en nome da civilización
en nome da relixión
en nome da latinidade
en nome de Deus
en nome da Trindade
en nome de Deus par dez
tropas
avións
tanques
gases
contra os negros
os niggers
os lordas negros
Demasiado tarde
até o corazón das infernais selvas
retumbará precipitado o tartamudeo terríbel
telegráfico dos tantáns repetindo infatigábeis
repetindoque os negros
xa non aceptan
xa non aceptan
ser os seus negros
demasiado tarde
porque teremos saído
das covas de ladróns das minas de ouro do Congo
e de Suráfrica
demasiado tarde será demasiado tarde
para impedir nas plantacións de Luisiana
nos grande inxenios das Antillas
a colleita de vinganza
dos negros
nos niggers
dos lordas negros
será demasiado tarde se o digo
porque até os tantáns aprenderan o idioma
da Internacional
porque teremos escollido o noso día
o día dos lordas negros
dos lordas indios
dos lordas hindús
dos lordas indochineses
dos lordas árabes
dos lordas malaio
dos lordas xudeus
dos lordas proletarios
Aquí estamos de pé
todos os condenados da terra
todos os xusticieiros
que vamos ao asalto dos cuarteis
dos seus bancos
como un bosque de fachos fúnebres
para rematar
dunha
vez
por
todas
con este mundo
de negros
de niggers
de lordas negros. Así é que acontece;
nós
os negros
os niggers

os lordas negros
xa non aceptamos
sinxelamente
acabouse
ser en África
en América
seus negros
xa non o aceptamos
sorprende
dicir: si señó
cando limpamos súas botas
si paiciño
ao misioneiro branco
si patrón
ao tallar para vostedes
a colleita de cana
o café
o algodón
o cacahuete
en África
en América
como bos negros
como pobres negros
como lordas negros
que fomos
que xa non seremos
Xa rematou o verán
nosos yes Sir
oui blanc
si señor
e
coidado, sarxento
si, meu xefe
cando nos dean a orde
de metrallar a nosos irmáns árabes
en Siria
en Tunicia
en Marrocos
e nosos camaradas brancos en folga
mortos de fame
asoballados
espoliados
como nós desprezados
os negros
os niggers
os lordas negros
Sorpresa
cando a orquestra de seus cabarés
das rumbas e dos blues
outra cousa lles toque
que non esperaba a putaría aceda
de seus padriños e raposas enxoideas
para quen un negro
é só un instrumento
para cantar, verdade
para danzar, *of course*
para fornicar, *natürlich*
só un artigo
en compra e venda
no mercado do pracer
só un negro
un nigger
un lorda negro
Sorpresa
xesusmariaexosé
sorpresa
cando agarremos
con riso terríbel

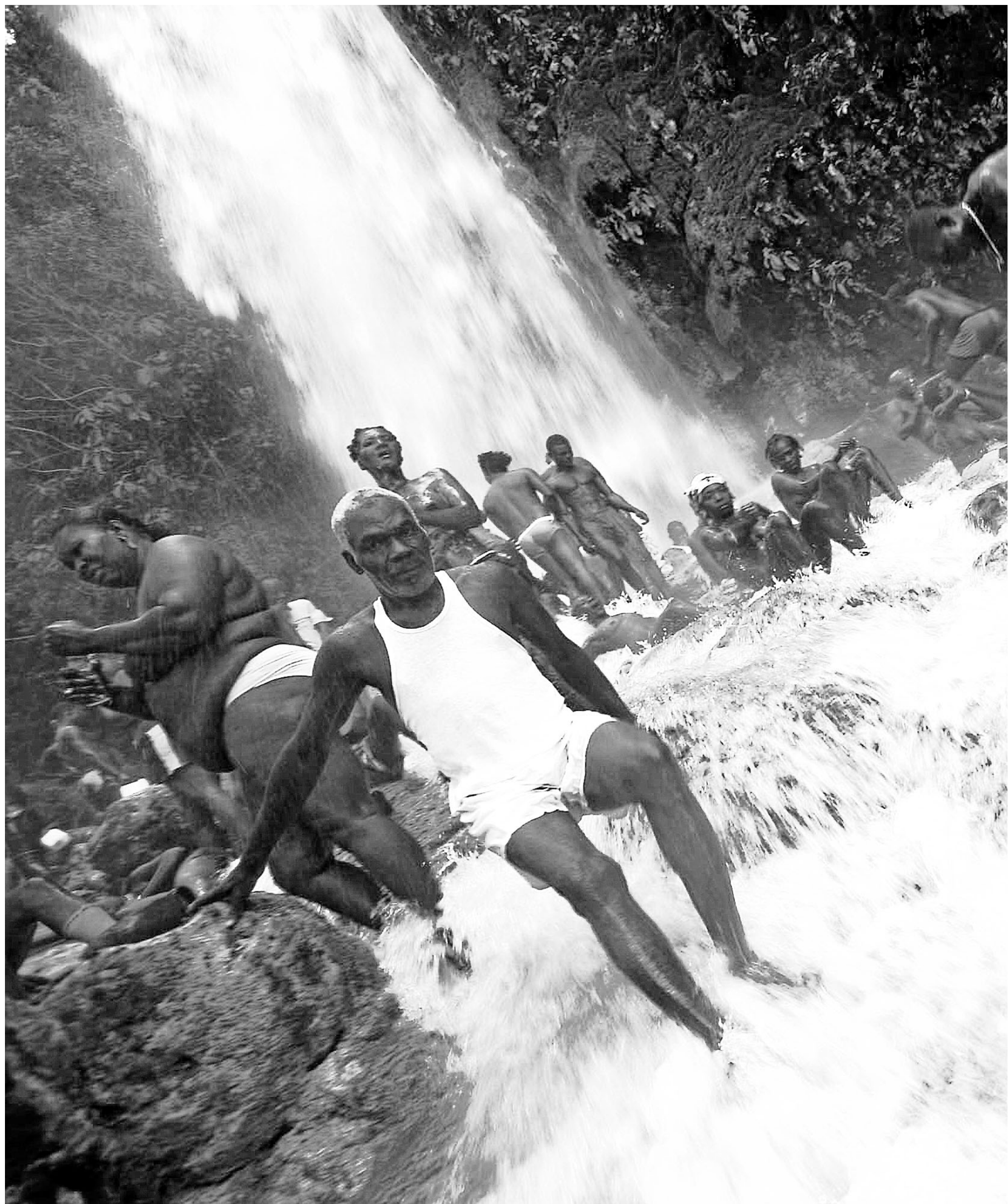

ao misioneiro pola barba
para mostrarlle agora nós
a patadas no cu
que os nosos avós
non son
galos
que nos importa un carallo
un Deus que
si é o Pai
bo entón nós
os negros
os niggers
os lordas negros
a crer que non só somos seus bastardos
inútil berro
xesusmariaexosé
como odre podrecido rebentando mentiras
temos que ensinar-te
o que costa
predicarnos a punta de chicote eu pecador
a humildade
a resignación
da nosa maldita sorte
de negros
de niggers
de lordas negros
As máquinas de escribir mascarán ordes de repre-
sión
rinchando os dentes
fusilen
aforquen
degolen
a negros
a niggers
a lordas negros
Iguale que tolas moscas de prea
na tearaña das gráficas
desachumbadas das bolsas
os grandes accionistas de compañías mineiras e fo-
restais
os propietarios de destilerías e plantacións
os propietarios
de negros
de niggers
de lordas negros
e o teletipo delirará
en nome da civilización
en nome da relixión
en nome da latinidade
en nome de Deus
en nome da Trindade
en nome de Deus par dez
tropas
avións
tanques
gases
contra os negros
os niggers
os lordas negros
Demasiado tarde
até o corazón das infernais selvas
retumbará precipitado o tartamudeo terríbel
telegráfico dos tantáns repetindo infatigábeis
repetindo
que os negros
xa non aceptan
xa non aceptan
ser os seus negros

demasiado tarde
porque teremos saído
das covas de ladróns das minas de ouro do Congo
e de Suráfrica
demasiado tarde será demasiado tarde
para impedir nas plantacións de Luisiana
nos grande inxenios das Antillas
a colleita de vinganza
dos negros
nos niggers
dos lordas negros
será demasiado tarde se o digo
porque até os tantáns aprenderan o idioma
da Internacional
porque teremos escollido o noso día
o día dos lordas negros
dos lordas indios
dos lordas hindús
dos lordas indochineses
dos lordas árabes
dos lordas malaio
dos lordas xudeus
dos lordas proletarios
Aquí estamos de pé
todos os condenados da terra
todos os xusticieiros
que vamos ao asalto dos cuarteis
dos seus bancos
como un bosque de fachos fúnebres
para rematar
dunha
vez
por
todas
con este mundo
de negros
de niggers
de lordas negros.

Coordinación: A.R. López e Montse Dopico. Deseño: Signum.

20 DECEMBRO DO 2007 - NÚMERO 700

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

700

Arriba, Manuel Fraga, presidente da Xunta, co banqueiro Mario Conde. Debaixo, Suárez Canal e Francisco Trigo nunha manifestación do BNG; Uxía Senlle e Avelino Abuín de Tembra nun pregón de Padrón.

En febreiro do 1991 saía o primeiro número de Revista das Letras. Hoxe, case dezasete anos despois, quedan setecentos números atrás e por diante toda a vontade para seguir retratando a Galicia contemporánea coas súas arestas e os seus abismos. A algúns dos colaboradores habituais do suplemento pedímos-lles que fixeran memoria e lembraran o que facían naquel ano da Guerra do Golfo. Tamén lles pedimos o esforzo da mirada sincrónica para verse tal e como hoxe son e unha valoración do seu paso por RdL. O resultado é esta crónica de miradas, testemuño do tempo e da vida dunha xeración que vive dacabalo de dous séculos.

Pepe Coira: 1991 foi un ano precioso. O primeiro ano do Centro Galego das Artes da Imaxe. O 15 de marzo presentouse ó público. Aínda que comezamos a traballar medio ano antes. Estiven alí de director ata o 1997. Nos primeiros anos a función que tiña era a de filmoteca e promoción do sector profesional. Intentabamos que fose unha ferramenta útil para as persoas interesadas en levar a cabo proxectos do noso au-

E eu fun profesor. Máis tarde tra-de televisión co-de *Celavella*. E, ano 1991 non fa-

mo resultou todo, porque **sempre me sentín un profesional do audiovisual**, máis que un traballador da Administración. Ó principio facía un traballo máis administrativo. **Isabel Bugallal:** Daquela traballaba en *El Correo Gallego*. Facía temas de política, de Parlamento. Pouco despois, lembro ben que comezaba a etapa de Fraga na Xunta, eu mesma vin, que a información política non se momento. Daquela volvín fa-tas máis persoais. A principios acabei de correspondente de *La* información política, pero es-de, de novo volvín á información ca de *El Correo Gallego* gardo moito, e coincidín con xente es-mezaba a despuntar, a ter unha Xa estaba traballando a compa-

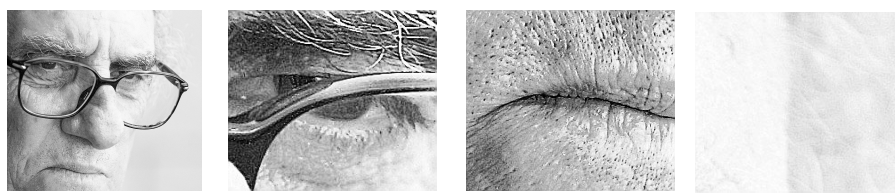
a sala Nasa. Estaba por chegar o CGAC, as fundacións e nacía *Revista das Letras*.

Xabier Cordal: Acababa de aprobar a oposición. Vivía ao día, cunha sensación de proba superada. O de opositar foi algo que ocorreu, que tampouco tiña pensa-do desde o principio da carreira. Entereime da convocatoria, e despois decateime de que era profesor. No 1991 xa escribía pero nunca publicara nada. Acababa de rematar a **voráxine** dos 80, o idilio con Compostela. Sempre tivera ganas de vivir nunha vila. E Mondoñedo é un lugar marabilloso. Non tiña pensado mover-me de alí. Os meus alumnos eran galego-falantes. Pero ós seis anos marchei pa-ra onde estou agora. O de publicar tamén veu un pouco de **sorpresa**. Un día cha-moume un rapaz á porta e ofreceume publicar un libro. Isto foi no 1992, e o libro saíu no 1993. Despois gañei un premio e publiquei outro libro no 1994. Sigo traba-llando como profesor e escribindo. **Xavier Queipo:** Eu estaba no meu período máis nómada, traballaba de inspector de pesca na Comisión Europea e o réxime de traballo era ben doado. Dúas semanas por Europa adiante recorrendo os portos de pesca e **embarcando nas patrulleiras das mariñas de guerra ou das gardas costeiras**, unha semana en Bruxelas escribindo o re-latorio no meu inglés emerxente e unha se-mana na casa de Vigo, gozando da compa-ña e do amor. Foi unha época moi frenética en todos os sentidos. No meu libro *Diarios dun nómada*, cóntanse moitos daque-les días, de descubrir o mundo e ser feliz por impulsos. Comezaba eu na escrita (estreárame xusto en decembro do 1990, con *Ártico*) e non soñaba aínda con ir es-cribir tanto e tan seguido. Entendera xa que o traballo que agora teño (mellorado en salario e incrementado en responsabilidades) non sería senón un “traballo ali-menticio”, sendo a miña vocación artística a escrita en todas as súas expresións (mesmo a caligráfica, da que un día darei conta).”

Herminio Barreiro: Aquele 1991 no que Revista das Letras sacou o seu primeiro número foi un ano de **auténtica desolación** porque estaba sucedendo o drama dos países do leste e o esfarelamento da Unión Soviética. Para min foi algo dolorisísimo polo seu poder simbólico, non polo feito en si: o que mal está non pode seguir. O meu desafogo foi colaborar asiduamente na prensa, con artigos onde contaba o que pasaba. Escribía sobre política internacional, o

cal era un alivio, e sufría: Parece que estaba adiviñando o que ía ser o *boom* do neoliberalismo dos noventa, unha década de morte coa desaparición de grandes amigos como Uxío Novoneyra. **Agora, no 2007, a cousa está moito mellor**, cun horizonte que empeza a cambiar grazas ás novas políticas que empezan en América Latina, onde se recupera a loita polo socialismo democrático. No profesional, vivo nunha especie de limbo académico: son profesor emérito e páganme por facer o que quero. Nestes 16 anos, Revista das Letras foi **unha compañía absolutamente marabillosa**. Desde o primeiro número converteuse nunha iniciativa de impacto cultural que foi gañando co tempo: desde un espazo variado en colaboracións a monográficos imprescindibles sobre temas concretos. O que máis destacaría sería o valor da súa plasticidade, a reprodución gráfica, a calidade de moitos dos seus textos, a atención que se lle presta á poesía, o carácter multicultural aberto a todo o mundo e a atención a cuestións dos dereitos da muller ou da homosexualidade.

Lupe Gómez: En 1991 **empezaba a escribir *Pornografía***. Os versos saían de min coa mesma necesidade que sente unha muller cando ten que parir. Escribía en castelán: foi a lingua que aprendín na escola. Gustábame escribir en castelán, e ségueme gustando. Dende o punto de vista vital 1991 significa para min “o momento da fenda”. A existencia era insoportable, aínda que eu fora unha moza de 19 anos aberta a todas as conquistas. Precisaba pronunciar as palabras fendéndooas, como se fende a

estiven a piques de irme estudar cara ao xornalismo un profundo acontecementos. Tamén era un arruinara a miña vida: a droga cidade que se convertería na vella que me cativou polo seu Parecíame un escenario onde inesperadas. Despois de estar hospitais, entrei na facultade me gustaba a palabra “Información”. Prefería dicir que estudaba Ciencias da Comunicación. Desa carreira eu esperaba todo, moitas ilusións ao mesmo tempo que moitas decepcións. Eu era a máis pequena de cinco irmáns, e era a única que, por fin, podía ir á Universidade: as miñas responsabilidades eran pesadas como se tivese que levar a catedral ao lombo. As fendas teñen un carácter definitivo: por iso os versos de *Pornografía* son como puñazos. No 1991 decidín que a miña profesión era a de ser boxeadora. **Hai xente que me ten dito que nas súas vidas hai “un antes e un despois” marcado pola lectura de *Pornografía***. É algo que me enche de modestia e orgullo: ter a capacidade de fender o tempo. **Roberto González Fernández:** 1991 foi o ano no que volvínt pintar ao óleo, despois de case unha década en que tivera que deixalo por problemas na man e no brazo. Por iso, durante os setenta utilizo só o lápiz e a tinta. Pero ese tremendo esforzo, acabou por producirme cambres nas mans e volvínt ao óleo, iso si, con suxecións raras de paus para soportar a dor. Agora, 16 anos despois, sigo co óleo aínda que con moitas outras técnicas paralelas, como o vídeo ou fotografía. Neste 2007, ademais, o Centro Torrente Ballester de Ferrol exhibe unha mostra que recolle case corenta

madeira de carballo. Un ano antes Xornalismo a Madrid. Movíame amor pola “humanidade” dos interese pola droga que quería que da literatura. No 1991 descubrín a miña amante: unha Compostela ambiente de muller ensoñadora. poderían ocorrer moitas cousas nunha lista de espera, como nos de Ciencias da Información. Non

de Ciencias da Información. Non

de Ciencias da Información. Non

de Ciencias da Información. Non

anos do meu traballo, algo que para min resulta emocionante. O meu paso por **Revista das Letras** é algo que teño moi presente. Até entón, eu utilizaba a fotografía como se fose un lápiz, como un mero instrumento de traballo. Pero cando me pediron do suplemento que lles fixera un abecedario, utilizo a fotografía por vez primeira cun sentido de peza autónoma. Catro anos despois, a partir dese material, decido facer o Segundo Alfabeto e, posteriormente, o Terceiro Alfabeto. Nese sentido, **Revista das Letras foi un fito no meu facer fotográfico.**

Lidia Teixeira: Ano 1991: eu tiña cinco anos escasos e estaba descubrindo o pracer de descifrar as letras, e de compoñelas. Ano e medio antes, a miña nai ensinárame o básico, nas Cartillas Lamela (aínda hoxe é difícil encontrar métodos de lecto-escritura en galego). Despois eu fun tropeizando aos poucos cos contos, non tan infantís, de Giani Rodari, cos mortadelos, coas historias romanos que memorizaba e recitaba o día da festa, sen parar. Un libro do 1991, unha versión do mito de Prometeo, que me regalaron

por reis. As primeiras grandes palabras miñas, lingüística, raíces cadradas e parénteses, que eu reproducía e repetía sen saber o que significaban, do que oía nas pansantías que se puñan na miña casa.

Os primeiros ensaios de voz da miña irmá, que nacera un ano antes: oh! Aba, apa, papapapapa... Non é que fora unha etapa transcendente a infancia, pero si o tempo no que as horas se multiplican e as merendas non acaban nunca. Non me sentía escritora pero gustábame desaparecer e falaba, falaba falaba sen parar porque o falar aínda non tiña cancelas. Despois **aprendín a facer palabras, a encadealas, pero ninguén me puido explicar, con cinco anos só, con que man se escribe, e aínda hoxe hai cousas que só se fan coa esquerda coma chiscar o ollo ou botar a andar.** Ser ambidestra parcial, de diagnóstico médico, non debera ser un problema, pero no parvulario si, cousa rara e noxenta, coma non saber atar os cordóns ou ter unha boneca negra. Pouco máis. Algunha excursión co colexio a Pontedeume, ver o mar, pero mentiría se dixera que por iso me gusta pasar tempo alá ou que quedei marcada por sempre.

Xosé María Álvarez Cáccamo: No 1991 eu estreaba vida nova con Beatriz na ribeira norte do mar dos Cobres, o lago marítimo de Vilaboa, Soutomaior e Redondela. Con bo tempo navegabamos pola praza do mar e subiamos logo polo Verdugo arriba en procura dun recanto de sombra e paz. Ou nos achegabamos á illa de San Simón, esa historia de mil anos de soidade. Con a salamandra que libro de poemas de

mal tempo iamos a por piñas para alimentar nos quecía a casa toda. Ese ano publiquei un amoros de onte e de hoxe, O lume branco.

Aínda non sabiamos que o mandato **esterilizante** de Fraga Iribarne ía durar tres quinquenios. Non podiamos imaxinar que o franquismo non remataría en Galiza até comezos do século XXI. No 2007, **esquecida a sombra e o nome daquel ministro de Franco** que soñaba con perpetuarse, **vivo en estado político de esperanza crítica** a vagarosa mudanza de hábitos e horizontes, máis confiado na vontade popular que nos designios gobernamentais. **A mobilización da multitude na festa combativa de Nunca Máis** segue a ser un referente. Referente **privado e decisivo** no 2007 son

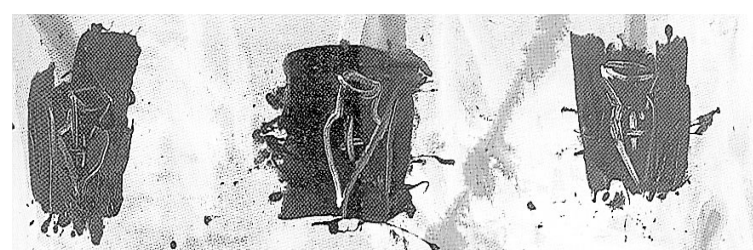
os dez anos do meu fillo Antón e os doce de Pedro. A vida en marcha da miña filla Aloia. As horas serenas a carón de Bea. A recuperación doutra vida moi importante, a do meu pai, coa oportuna excusa do escribo agora un novo da miña memoria de e literatura desde aquí a douscentos metros sobre

Manuel Outeiriño: guionista en *Sitio Distinto*, Mantiña a **esperanza** de

de febreiro do ano 1992 acabou *Sitio Distinto*. Ese verán, despois de comprobar que si se invadiría Iraq, coa anuencia do PSOE, **tiven ganas de desertar do mundo occidental**. Case me contratan para traballar nun país árabe. Traducín un libro de Sterne, *Unha viaxe sentimental*. No ano 1993 botei os papeis para a praza de profesor de Xornalismo. No 1992 traducín a Henry James, despois a Konrad, e a outros autores. **Seguín escribindo, fumando, tomando café, escoitando música, e agardando que deixen de gobernar o mundo os que o gobernan**". **Antón Patiño:** Aquel foi un ano de transición para min, entre o ciclo das *Mareas negras* (con obras hoxe no Museo de Pamplona, o Macuf e o Museo do Mar en Vigo) e a mostra titulada *Mapa ingrávido* que tivera lugar no Dobre espazo do CGAC

Mareas negras, que comezei a *Casón* (a **vertedura** con produtos 1987 que activou a lembranza do e outras mareas negras). Trátase que abrangue uns anos máis. unhas evocacións abstractas **mito** magmático onde agroman interior da materia. Unha sorte fican as pegadas dunha variada prehistóricos, árbores... a xeito de Son obras que transmiten un caso aluden expresamente ás a partires dun escuro fondo chea de relevo e texturas, feita

matéricas: esencialmente area e mais óxido de ferro negro sintético. En conxunto, esta xeira de obras trátase da miña pintura de **cromatismo** máis escuro. A xeito de noite mineralizada: onde habitan os símbolos. En paralelo a estas imaxes foron xurdindo no obradoiro algunhas reflexións en notas ciscadas que logo apareceron publicadas baixo o título de *Xeometría líquida*. Reflexións sobre o proceso de **creación** e constantes alusións a ese intramundo mítico a xeito de palimpsesto

na **memoria** do ámbar. Como eses fósiles que se conservan intactos nunha burbulla de ámbar. Esas obras brancas son as que logo ían encher o Dobre espazo do CGAC. Pode servir como emblema representativo daquel momento a peza *A cadeira de Ícaro* (1988-1992)...

Xosé María Álvarez Blázquez, Día das Letras 2008. Por el libro, *Tempo do pai*, prosa fillo. Esperanza política, amor arriba, desde a aldea de Vilar, o nivel da illa de San Simón. "No ano 1991 traballaba como a requirimento de Antón Reixa. que Bush non atacara Iraq. O 1

de Santiago de Compostela. pintar canda o episodio do tóxicos en Fisterra contra o *Polycomander* o *Urquiola* dun conxunto de obras Logo viría ao redor do 1991 a carón da orixe, como un presenzas esvaídas no de radiografía mítica onde iconografía de animais vestixios tatuados na materia. recendo arqueolóxico. Nalgún pinturas rupestres. Sempre mineralizado. Unha superficie con aglutinantes e cargas

das formas. Este tempo corresponde tamén ao ciclo das "ciudades". Máis tarde vén un luminoso ciclo branco. Pinturas feitas con óxido de zinc e látex: onde a idea era transmitir un vocabulario de formas e signos preservados

Dolores Vilavedra: Eu era unha bolseira en 1991 que traballaba na Facultade de Filoloxía e que preparaba a súa tese: *Análise da polifonía na novela galega. Diacronía dos emisores textuais*. Xa comezaba a facer as miñas críticas literarias,

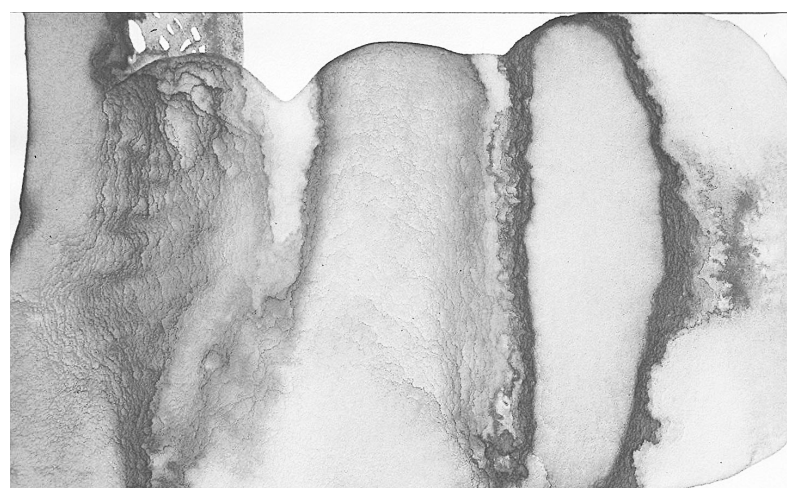
especialmente en Revista das Letras, un suplemento que 16 anos despois da súa creación segue sendo un espazo singular, alternativo e heterodoxo. Hoxe sigo escribindo artigos e preparo un libro sobre a narrativa actual en Galicia, continuación daquel outro que fixera González Millán nos anos oitenta. Agora, no canto dunha bolseira son profesora titular, dirixo o *Anuario de Estudos Galegos*, formo parte do Consello de Redacción da revista *Grial*, levo máis de dez anos na Radio Galega cun comentario crítico semanal e colaboro con *El País*. Casei, divorcieime e volvíñ casar. Tiven tres fillas.

Unha delas morreu. **Oriana Méndez:** No 1991 empezaba EXB. Tiña sete anos e trataba de memorizar a táboa de multiplicar, que en realidade nunca a aprendín totalmente. Era moi barullenta. Moi faladora. Hoxe véxome un pouco menos barullenta, pero non todo o

menos barullanta que a min me gustaría, e son igual de faldora. Un dos cambios máis significativos nestes 16 anos é que publiquei un libro de poemas, *Conversas co Capitán Kraft*, que me puxo en contacto cun mundo que descoñecía: O feito de publicar faiche estar do outro lado do escaparate. Os meus poemas saíron antes en Revista das Letras, un suplemento que significa unha das máis importantes oportunidades que existe hoxe en día para os artistas en Galicia. Revista das Letras é un espazo que non podemos perder. **Berta Cáccamo:** No 1991, vivía en

París, pintaba e estudaba. Foi un período profundamente formativo e moi intenso. Tamén nos aspectos vitais, con moita enerxía biofísica que a idade foi amoldando. 16 anos despois, sigo facendo o mesmo pero vivo en Vigo. Porén, na cuestión da pintura estou nun período máis maduro e, en certo sentido, alegre ou distanciado. Alegre porque nos momentos iniciais estás nunha dinámica de busca que pode ser desacougante. A semana pasada inuagurei unha mostra na galería PM-8 e preparo as ilustracións para un poemario infantil, *Roseira do teu mencer*, que o meu pai [Xosé María Álvarez Blázquez] escribiu cando

naceu a miña irmá maior. E dou clases como profesora asociada na Facultade de Belas Artes de Pontevedra, unha actividade máis satisfactoria do que eu pensaba ao primeiro, pero tamén fortemente demandante en preparación e responsabilidade. Revista das Letras paréceme fundamental. Era hora de que existira un xornal en galego como GALICIA HOXE e vexo Revista das Letras como un espazo para soñar: unha das poucas publicacións semanais do país que serven para soñar e difundir o traballo artístico de moita xente. Gustaríame, con todo, que tivese un formato máis arrevistado, outro papel... Gustaríame que tivese un soporte máis apropiado ao seu contido. **Juan de Nieves:** Aquel 1991 foi un ano curioso: a Guerra do

Golfo comezou cando estaba en viaxe coa miña familia. De certa sensación de temor pola mesmo tempo, de emoción

Marraquex, nunha pronto, tiven unha situación pero, ao porque era o meu

primeiro contacto con África. Foi tamén o último ano de experimentación para o mundo profesional no que ía introducirme máis tarde e comecei a comisariar exposicións. Foron os meus últimos tatabexos. Neste 2007 que agora remata, sinto que tamén estou no final dun momento profesional e no inicio doutra etapa con

novos horizontes. Persoalmente, vivo nunha grande plenitude, emocionalmente moi estable, todo o contrario do que acontecía no 1991. Nese período, e nunha Galicia que parece funcionar a trompicóns, Revista das Letras representa unha continuidade exemplar e de crecemento no mundo da cultura. Hai que poñer ese tipo de iniciativas ao mesmo nivel das infraestruturas. É un suplemento pioneiro na súa aposta pola creación. **Soedade Noia:** 1991 foi unha época de cambios. Desmoralizada coas posibilidades dunha licenciatura de Dereito na man (como ferramenta de cambios ou transformacións sociais que serviran dun xeito eficaz para sentirse útil no mundo que te toca vivir, matriculárame con moito na nova licenciatura de Xornalismo. Estudaba e facía renda para os amigos ou os amigos dos amigos. Tiña un e nin un peso no peto. Empecei a traballar en *Diario 16* que chegou a súa crise. Coa Guerra do Golfo coñecín os o peso da perversión. Hoxe creo que estou noutra época mesmos anxeios e ilusións. Polo medio, traballei en **Letras**. Foi unha sorpresa, algo inesperado coa que volves a miña primeira experiencia creativa no sentido comprometido e sen parámetros da palabra, pero tamén reafirmación sobre unha conciencia social compartida. coñecemento onde escribes pero, sobre todo, te escriben.

Un espazo que sinto colectivo polo que transcorreron un mar de emocións; mesmo as máis dolorosas como foi a desaparición –que non a morte– da nosa amiga e compañeira Rosa Navia. Á RdL agrázolle o seu acollimento, o permitirme diluírme nela na súa irremprazable independencia conquistada ou a enerxía no fortalecemento da nosa memoria e ilusión. **Ana Romaní:** No 1991,

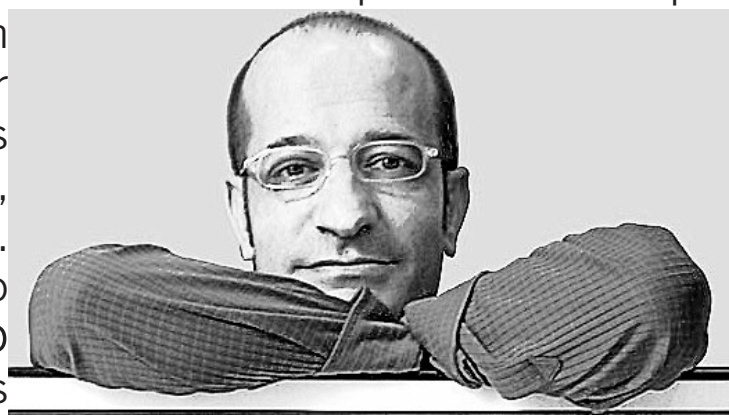

escepticismo o declaracións da cuarto de século, no mesmo ano no falsos mediáticos, de muda e cos **Revista das** soñar, sentir. É máis aberto, un espazo de Un espazo de Todo a un tempo.

foi a primeira temporada do *Diario Cultural* na Radio Galega e, polo tanto, tiña todo por aprender. Tamén empezaba cos primeiros poemas do que despois sería *Das últimas mareas* e preparaba un número sobre o erotismo na *Festa da palabra silenciada*. Recórdome moi nova, nun período de aprendizaxe e descuberta. Foi **o inicio dun período de transformación** persoal no que alimentamos proxectos que

aínda críamos posibles. Hoxe creo, de feito, que son o resultado en parte desa época, como case toda a miña xeración. O asunto evidénciase moi ben na Revista das Letras. **Agora mesmo, teño os primeiros números do suplemento e considero que son o espello dunha época**, das perspectivas e das novas visións dun tempo. **Manolo Martínez:** Recordo que no 1991 comezou da Guerra do Golfo. A morte do poeta serfadí nacido no Cairo Edmon Jabès e María Zambrano, a quen eu lía con frecuencia naquel tempo e sentín a súa morte como unha gran perda. Vivía en Compostela aínda que **soñaba con vivir en Lisboa**. Tiña unha moto e unha noiva ocasional que polas noites me lía poemas de Ezra Pound, e xuntos, vimos a segunda parte de *Apocalypse Now*. Cun amigo as fins de semana plantaba leitugas, tomates e porros. Cambiei de parella e viaxei por primeira vez a África. Agora, sigo traballando e vivindo en Compostela con escapadas frecuentes á miña aldea ao sur de Ourense, onde seguimos agardando que algún día nos chegue a banda ancha e a parcelaria. Para cando chegue, se é que chega, xa non estaremos seguramente ninguén. Nunca fun vivir a Lisboa e xa non teño moto nin horta, pero aínda está o meu amigo que me segue parecendo a mellor persoa do mundo. No medio, Revista das Letras converteuse no **mellor suplemento cultural na prensa escrita en moito tempo**. Inesperado, imprevisible, diverso e arriscado. E hoxe é unha referencia obrigada nun panorama de suplementos culturais anodino e aburrido.

27 DECEMBRO DO 2007 - NÚMERO 701

r d l

REVISTA
DAS
LETRAS

2007: Un resumen en fotos

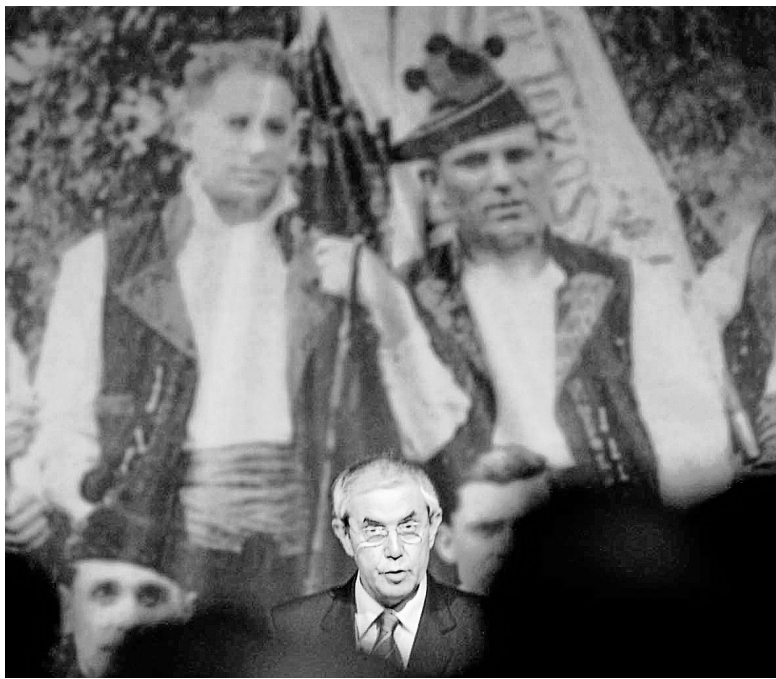
O 2007 déixanos o pouso de transición, onde as pantasma que nos acompañaron nos últimos anos non fixeron máis que agrandarse: a pantasma da guerra e do cambio climático, a da crispación política, a da corrupción, a do capitalismo salvaxe e a eclosión tecnolóxica ou a pantasma da crise nos soportes tradicionais da cultura. Iraq, Afganistán, Somalia. O Congo ou o Chad continuaron sendo os rostros máis visibles da contenda bélica, con centos de mortos que nos golpean obcecadamente cada día ante a nosa impotencia e a raposeira estratexia de fundamentalistas, exércitos, ditadores e multinacionais. A pobreza acentuouse e medraron as desigualdades entre eles e os ricos, síntoma –din os especialistas– dunha globalización concibida para apontoar as posicións dos privilexiados. O cambio climático deixou de ser hipótese e converteuse nunha realidade que golpea con maior virulencia os débiles: a seca arruína as colleitas de África e as inundacións asolan Asia. Pero non son os únicos: Galicia vive o período

2007: resumo en fotos

Montse Dopico/A.R. López

de seca máis pertinaz da súa historia, os incendios asolan Europa e os xeos do Polo Norte e da Antártida derrétense a unha velocidade que fai temer o peor sobre a suba do nivel do mar. A perda de biodiversidade volveuse alarmante e o acordo de mínimos deste mes en Balí sobre o recorte de emisións de gases de efecto invernadoiro é só un alivio que debe concretarse aínda con medidas políticas eficaces. Politicamente, Galicia viviu un ano de estabilidade malia as frías relacións dos partidos que sustentan a Xunta, o socialista e o BNG. A esta estabilidade non foi allea a incapacidade do PP para crear un discurso coherente e eficaz. As mobilizacións contra o Plan Acuícola ou contra a planta gasificadora de Reganosa son as lacras que asolaron o bipartito, ao igual que as canteiras ilegais, simbolizadas pola loita de SOS Courel. Para virulencia a que se respira na política estatal, onde o PP si atopou un discurso propio: o do radicalismo e a confrontación. Fronte a eles, os socialistas do presidente Rodríguez Zapatero enquistáronse nunha actitude de defensa que lles impediu achegarlle á sociedade os logros dun dos gobernos socialmente máis progresistas da historia de España. Na política internacional, a aparición de Nicolás Sarkozy en Francia, o declive de George W. Bush en Estados Unidos –víctima dos seus propios excesos– e a contundencia de Vladimir Putin para perpetuarse no poder, serven para resumir o perfil do novo *star-system* político, onde tamén se abren un espazo os impulsores da renovación “bolivariana” en América: Hugo Chávez, Evo Morales, Rafael Correa e Daniel Ortega. A Cultura estivo marcada en Galicia pola emerxencia dunha nova xeración de narradores que ten en Anxos Sumai, Sechu Sende, Rosa Aneiros, Teresa Moure, Diego Ameixeiras, Samuel Solleiro, María Reimóndez, Francisco Castro ou Mario Regueira os nomes máis apreciados pola crítica e tamén polos lectores. A reinauguración do Museo do Mar de Galicia, o Plan de Fomento da Lectura ou a autodestrución do Instituto Galego das Artes Escénicas (Igaem) para converterse nunha axencia de industrias culturais adubiaron o panorama deste 2007 que lle deixou a Doris Lessing o Premio Nobel de Literatura.

O Centenario do himno tivo o presidente da Xunta, Emilio Pérez Touriño, o seu protagonista, nunha apertada axenda que o levou á Habana –onde se interpretara por vez primeira hai cen anos– ou inauguración dunha impactante exposición en Bonaval

O PP tamén quixo celebrar o centenario do Himno e elixiu Ourense, onde o líder dos conservadores, Alberto Núñez Feijóo, se alzou “herdeiro” dos ideais da composición xunto ao presidente da Deputación ourensá, Xosé Luis Baltar, e os apupos sindicalistas

Chegar, verse, necesitarse e bicarse. Así foi, nun resumo apresurado e lírico, o encontro do presidente español, José Luis Rodríguez Zapatero, co vicepresidente galego, Anxo Quintana, co que se comezou o traspaso de nove competencias “básicas para o autogoberno”, segundo palabras textuais do líder do BNG. Foi, sen dúbida, a imaxe do ano nas relacións de Galicia co Goberno central, unha alianza que a Zapatero lle permitiu sacar *in extremis* os presupostos do Estado e a Quintana apuntarse a baza dunha refundación autonómica. No capítulo de traspasos figuran algúns simbólicos longamente reclamados, como o Arquivo do Antigo Reino de Galicia ou o Museo de Belas Artes

Boa parte da actividade política do 2007 estivo marcada pola Comisión de Investigación da Cidade da Cultura, que investigou as presuntas irregularidades das obras no Gaiás. O ex conselleiro Xesús Pérez Varela foi, sen dúbida, o seu protagonista, tamén das conclusións, que o sinalan a el directamente con argumentos que serán entregados directamente ao fiscal. O PP non asume estas conclusións. Mentres, a Plataforma ‘Cultura si, mausoleo non’ seguiu protestando para lograr que o bipartito interrompa a construción do proxecto, que triplicou xa o seu orzamento inicial

As bandeiras españolas preconstitucionais volveron saír ás rúas, con frecuencia nos mesmos actos e manifestacións que o Partido Popular (PP), e ambos unidos na súa campaña contra o Goberno de José Luis Rodríguez Zapatero por cuestións como o matrimonio gay, a materia de Educación para a Cidadanía ou a busca da paz en Euscadi mediante a negociación con ETA. Máis de sesenta persoas morreron en España vítimas da acción de distintos grupos da ultradereita, o máis recente un menor en Madrid o 11 de novembro.

De novo ETA tinxiu de sangue as cidades con sucesivos atentados que provocaron varias mortes e enterraron definitivamente a tregua da banda terrorista. Estes novos atentados foron un balón de osíxeno para o PP ou a ultradereita, que durante meses descargou os seus ataques ao Goberno por soñar a paz mediante conversacións políticas. En Galicia, Resistencia Galega saíu do seu silencio para colocar artefactos de fabricación caseira en distintas axencias inmobiliarias do país.

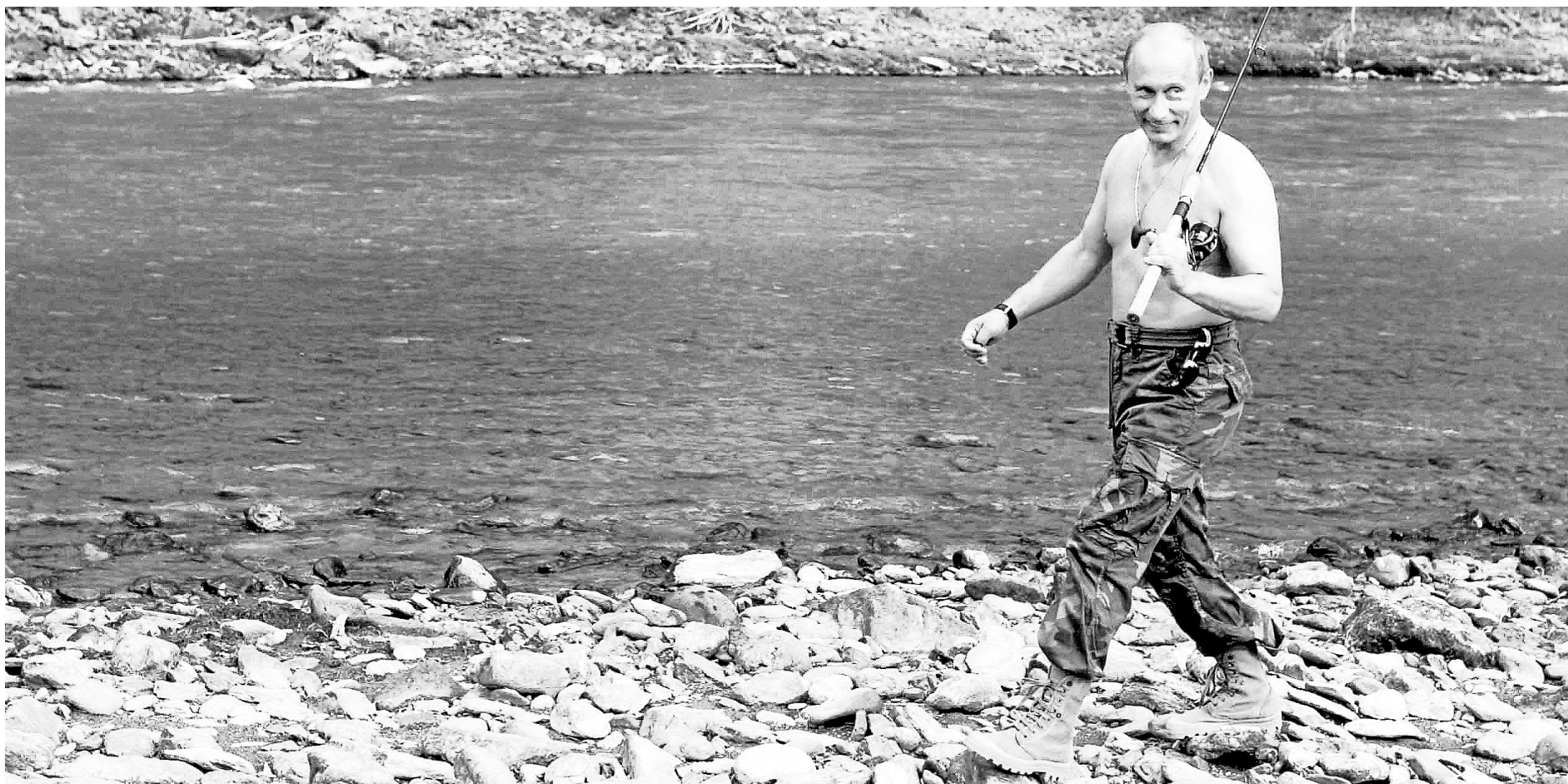
A teoría da conspiración do 11-M quedou definitivamente descartada co Xuízo contra os acusados do atentado de Madrid. A sentenza, porén, non serviu para acallar os partidarios desta conspiración, que se dedicaron a fustigar continuamente aos xuíces e fiscais que instruíron o caso e, mesmo, ás vítimas. No resto do mundo, o xuízo foi visto como un feito admirable

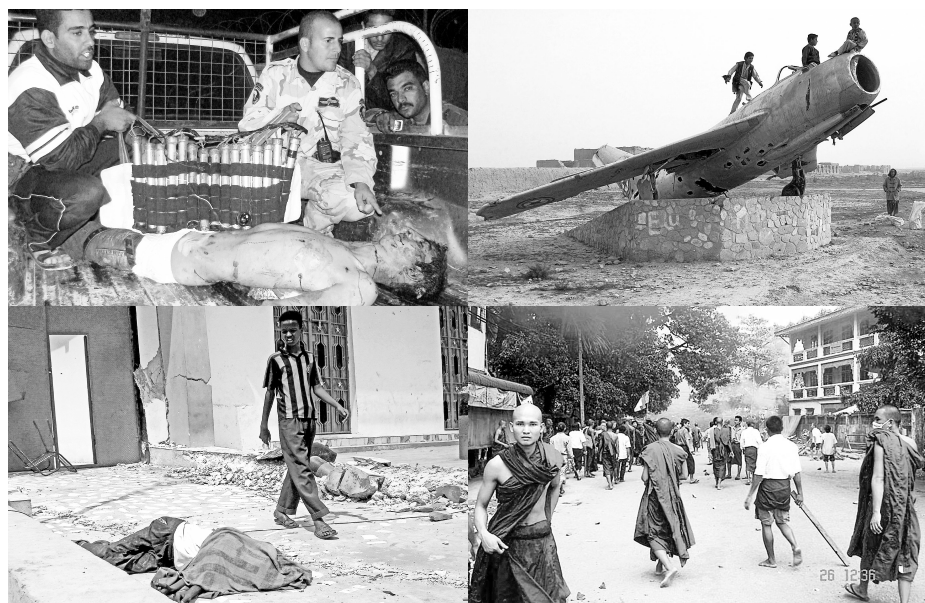
América Latina avanza na súa revolución de esquerda non sen sobresaltos. Evo Morales aprobou unha nova Constitución, pero Bolivia corre o risco da secesión, mentres Hugo Chávez perdeu en Venezuela o referendo que apuntaba notables melloras sociais a cambio de axudalo a perpetuarse no poder. Rafael Correa en Ecuador e Daniel Ortega en Nicaragua completan o mapa do cambio no continente.

2007 foi o ano de Vladimir Putin. O presidente ruso, idolatrado polos rusos, arrasou nas últimas eleccións co seu partido, Rusia Unida, o cal lle permitirá permanecer na política tras concluír os dous períodos presidenciais que fixa a Constitución rusa como máximo para o cargo. E mentres Rusia se lanza cara a unha sociedade rexida polas mafias, verdadeiramente engaiolada por todo o ilegal, Putin amorea máis e máis cartos até converterse na fusión entre o tradicional Tzar e o herdeiro do poder supremo da era soviética.

Francia atopou en Nicolás Sarkozy un presidente hiperactivo que vai dun lado ao outro do mundo e que, mesmo, ten tempo para o amor da man de Carla Bruni, a súa nova amante, unha muller de avultada fortuna que vén das pasarelas e da canción. Todo un toque de 'glamour' para un país en crise de identidade.

Iraq, Afganistán ou Somalia seguiron sendo a vertente dramática e mortal dos conflitos bélicos e, de feito, a tumba do presidente de Estados Unidos, George W. Bush pode estar na súa guerra de Iraq. Mentres, 2007 deixa para a historia a imaxe dos monxes budistas manifestándose contra o réxime militar de Birmania.

As protestas contra o Plan Acuícola da Xunta, con Corrubedo, Camelle e Merexo como localidades máis combativas, puxo en pé a colectivos e afectados, furiosos por unha estratexia que manca o tecido produtivo do país e lesiona amplas zonas de gran valor ecolóxico e paisaxístico. A manifestación máis multitudinaria tivo lugar en Corrubedo o catro de novembro e serviu para que a Xunta recapacitase sobre algúns dos aspectos do seu plan. E é que tras a satisfacción dos primeiros meses de Goberno bipartito, coa anulación de varios proxectos de piscifactorías, os ecoloxistas non entenden que logo se bote pola borda a esperanza de miles de persoas.

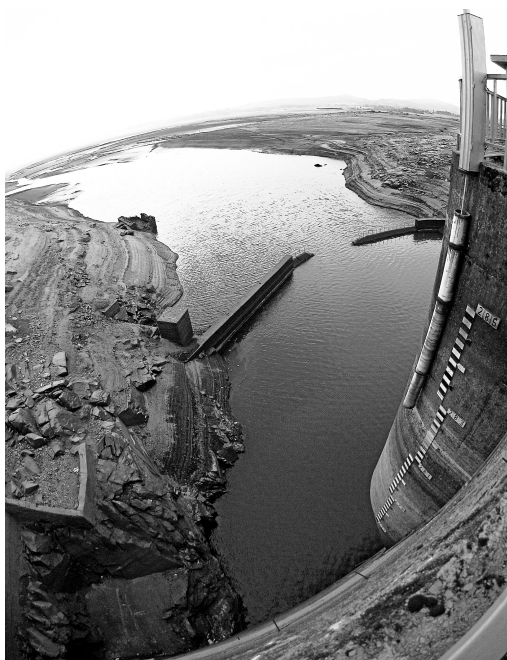

As canteiras ilegais teñen o seu símbolo no Courel, unha comarca que, encabezada pola asociación SOS Courel, loita contra unha explotacións de tremendo impacto paisaxístico. As protestas culminaron nunha manifestación contra a degradación do territorio o cinco de maio en Compostela.

Miles de persoas sufriron durante a improvisación na construción do AVE de Barcelona, que afectou ao trazado das proximidades da cidade. A apertura das liñas de Málaga e Valladolid non borrou a frustración dos cidadáns. Galicia, no entanto, segue esperando por un avance nas obras que a unirán co resto da península.

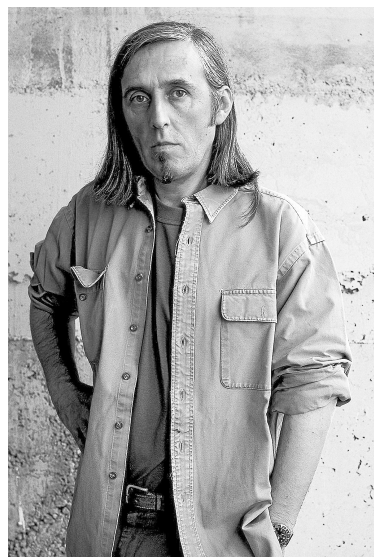
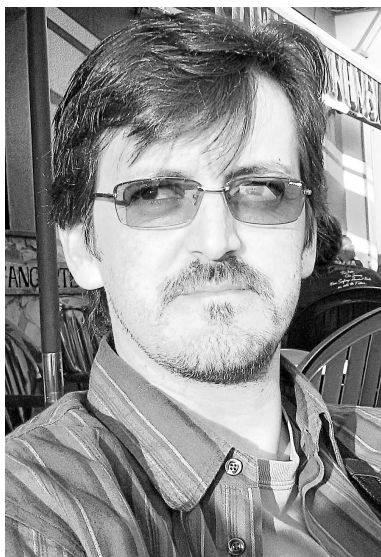
O cambio de clima xa non é unha hipótese, senón unha realidade que golpea con violencia nos países máis pobres. Pero non soamente: este 2007 deixa Galicia sumida nas peores secas da súa historia, mentres o xeo do Polo Norte se derrete a un ritmo vertixinoso e inundación que asolan Asia. O cumio da ONU en Bali deixou un plan de acción que os gobernos deberán agora pór en marcha

Doris Lessing converteuse no 2007 na persoa que recibiu o Premio Nobel de Literatura con máis idade. Pero chegoulle a tempo, iso a pesar de que nos anos sesenta recibira a vista dun académico sueco para anunciarlle que nunca recibiría o Nobel porque a súa obra non lles agradaba. A autora de *O caderno dourado* enterouse do galardón cando baixou dun taxi –viña do hospital co seu fillo– e atopou fronte á casa a unha morea de periodistas interesados en entrevistala.

Anxos Sumai foi elixida pola Asociación de Editores como “a escritora do ano”, un galardón que culminou un ano de recoñecementos para a autora, Premio Repsol 2007 por *Así nacen as baleas*. María Mariño e O Courel foron tamén protagonistas literarios coa homenaxe do Día das Letras, mentres o dramaturgo Rubén Ruibal gañaba o Premio Nacional por *Limpeza de sangue* e Manuel Vilariño –elixido para participar na Bienal de Venecia xunto a outro galego, Rubén Ramos– levaba o mesmo galardón no apartado de fotografía.

‘**Noite de reis**’, versión de Quico Cadaval para o CDG sobre un texto de Shakespeare, foi o grande éxito de público no teatro, un medio marcado este ano pola reconversión do Igaem e as cifras alarmantes da súa menesterosidade económica e a descoñexión coa sociedade.

Ánxela Bugallo e Muñoz Molina, responsables de Cultura en Madrid e Santiago, non ocultaron en público as desavenencias.

O Museo do Mar de Galicia fíxose, por fin, realidade, tras anos de ineficacia. A inauguración, con todo, permitiu comprobar que BNG e PSdeG queren cultivar as súas parcelas por separado: os dous partidos fixeron inauguracións individuais.

Coordinación: A.R. López e Montse Dopico. Deseño: Signum.

Na portada, imaxe de Kiko Delgado publicada en GALICIA HOXE que lle valeu o Premio Galicia en Foco. Nela cáptase o enfrontamento da Policía cos manifestantes que protestan pola planta gasificadora de Reganosa en Mugardos

